

כ"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרצד

ערב שבת-קודש
פרשת תולדות
כ"ח במרחשוון ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ח במרחשוון ה'תשס"ח – ו' בכסלו ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ח במרחשוון	הלי כלאים פרק ג-ה.	הלי ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	מליית רטז.
ש"ק	כ"ט במרחשוון	פרק ו-ח.	פרק ב.	מליית ריז. ריח.
א'	א' בכסלו	פרק ט-י. הלי מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מליית מב. מ"ע קב. מליית רי.
ב'	ב' בכסלו	פרק ב-ד.	פרק ד.	מ"ע קכא. מליית ריא. מ"ע קכג. מליית ריב.
ג'	ג' בכסלו	פרק ה-ז.	פרק ה.	מ"ע קכד. מליית ריג. מ"ע קכז. מליית ריד.
ד'	ד' בכסלו	פרק ח-י.	פרק ו.	מ"ע קל. קצה. מליית רלב.
ה'	ה' בכסלו	הלי תרומות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מ"ע קכו. קכט.
ו'	ו' בכסלו	פרק ד-ו.	פרק ח.	מליית קנד.

זמני השבוע *

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							ד' 72 לפני הזריחה	ד' 120 לפני הזריחה	
5.12	4.46.3	11.54	11.24	8.42	6.07	5.10	4.48	4.01	ו', כ"ח במרחשוון
5.11	4.45.5	11.54	11.24	8.42	6.08	5.11	4.49	4.02	ש"ק, כ"ט במרחשוון
5.10	4.44.8	11.54	11.24	8.42	6.09	5.11	4.50	4.02	א', א' בכסלו
5.10	4.44.1	11.54	11.24	8.43	6.10	5.12	4.50	4.03	ב', ב' בכסלו
5.09	4.43.4	11.55	11.25	8.43	6.11	5.13	4.51	4.04	ג', ג' בכסלו
5.08	4.42.8	11.55	11.25	8.44	6.12	5.14	4.52	4.05	ד', ד' בכסלו
5.07	4.41.6	11.55	11.25	8.45	6.14	5.15	4.53	4.06	ה', ה' בכסלו
5.07	4.41.0	11.55	11.25	8.45	6.14	5.16	4.54	4.07	ו', ו' בכסלו

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י
תולדות	5:21	4:23	5:23	4:23	5:21	4:13	4:26	5:24
ויצא	5:18	4:18	5:19	4:18	5:17	4:08	4:22	5:20

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

ראש-חודש: הנהגה ניסית שחוזרת בתוך הטבע

מעלת ראש-חודש היא היותו ממוצע בין השבת לימי החול, ובכוחו להחדיר קדושה גם בעשיות של חולין, כמעלת פורים על שאר המועדים, הממשיך את הלמעלה מהטבע בטבע • מדוע מנהג איסור מלאכה בראש-חודש חל דווקא על הנשים ומה ההוראה מזה? • ובאיזה אופן ראויה להיות אמונה של חסיד? • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

תחילת השנה, אלא גם ה"ראש" של השנה, כי, כמו שהראש כולל תחילה את החיות של כל האברים, וגם לאחרי שחיות האברים נמשך מהראש הרי הוא קשור עדיין עם החיות של הראש והמוח⁶, כך כולל ראש השנה את החיות של כל ימי השנה, וגם לאחרי המשכתם צריכים להיות קשורים עם הראש שלהם - ראש השנה.

וענינו בעבודה - שבמשך כל השנה צריכה להיות ניכרת ("עס דארף זיך הערן") ההתעוררות שהיתה אצלו בראש השנה, ובפרט בעניין קבלת עול, ענינו העיקרי של ראש השנה - "מצות היום בשופר"⁷, שענינו קבלת מלכותו יתברך, כמאמר רז"ל⁸ "אמרו לפני בראש השנה כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כו' ובמה בשופר", ובאופן ש"תהא אימתו עליך"⁹.

ועל דרך זה בנוגע לראש-חודש - שהוא לא רק

א. יום¹ השבת כולל את כל ימי השבוע הבא. לפעמים מצינו שיום השבת כולל רק את ג' הימים הראשונים, ואילו ג' הימים שלאחרי זה שייכים ליום השבת שלאחריהם², ולפעמים מצינו שיום השבת כולל את כל ימי השבוע הבא³. ועל-פי האמור שיום השבת כולל כל ימי השבוע, נמצא, שביום השבת זה נכלל גם ראש-חודש כסלו⁴.

ב. הטעם שנקרא "ראש-חודש" ולא "תחילת החודש", הוא, כמו הטעם בנוגע לראש השנה, שנקרא "ראש השנה", ולא "תחילת השנה": מבואר בחסידות⁵ ש"ראש השנה" הוא לא רק

(1) הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בהוספות ללקו"ש ח"ב ע' 490 ואילך. במהדרה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ ע"י המו"ל.

(2) ראה פסחים קו, סע"א.

(3) ראה זח"ב סג, ב. פח, א.

(4) בשנה זו חל ר"ח כסלו ביום ששי (המו"ל).

(5) ראה לקו"ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א"ב. דרושי ר"ה נח, א"ב. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. מאמרי ר"ה דשנת תש"א (סה"מ תש"א ע' 1); תש"ב (סה"מ תש"ב ע' 10). ועוד.

(6) ראה תניא פ"ב ופנ"א. וראה גם לקו"ת נצבים ור"ה שם.

עט"ר שם.

(7) ר"ה כו, ב (במשנה). שם כז, א.

(8) שם טז, סע"א. וש"נ.

(9) סנהדרין כב, א (במשנה). וש"נ.

מה שאין כן יום השבת אסור במלאכה - כיוון שיום השבת הוא למעלה מעניין "ששת ימים עשה הוי'", לפי שבו מאירה הארה אלקית שאינה מלוכשת ומוסרת בלבושי הטבע.

וראש־חודש - מעלתו לגבי שאר ימי החול היא שהטבע עצמו הוא נעלה יותר.

כלומר: שבת - ענינו הנהגה שלמעלה מהטבע, ימי החול - ענינם הנהגה שעל־פי טבע, וראש־חודש - ענינו להמשיך ולהחדיר את הלמעלה מהטבע בטבע.

ד. על־פי זה יש לבאר ענין אמירת הלל בראש־חודש, מה שאין כן בשאר ימי החול, וגם לא בשבת:

בהלל מדובר אודות אופן ההנהגה הנסית. ולכן אין אומרים הלל בימי החול (ועד ש"הקורא הלל בכל יום הרי זה מחרף ומגדף"¹⁷), כיוון שבהם צריכה להיות הנהגה על־פי טבע דווקא, כמו שכתוב¹⁸ "וברכך הוי' אלקיך בכל אשר תעשה", ו"לא סמכינן אניסא"¹⁹. וביום השבת אין אומרים הלל, משום שביום השבת "לא תעשה כל מלאכה"²⁰, ו"מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"²¹ בדרך ממילא. ובראש־חודש, שהוא הממוצע בין שבת לימי החול, אומרים הלל - מתוך בקשה להקב"ה להמשיך ולהחדיר את ההנהגה שלמעלה מהטבע - במלאכות ועובדין דחול²².

אלא, שאמירת הלל בראש־חודש (וכן איסור עשיית מלאכה בראש־חודש לנשים²³) הוא ענין של מנהג, מה שאין כן ביום טוב ובחנוכה שאמירת הלל היא מדינא²⁴ - כי, בראש־חודש חודרת ההנהגה הנסית בעובדין דחול באופן שבגלוי רואים עובדין דחול והנס הוא בנסתר, מה שאין כן ביום טוב וחנוכה

תחילת החודש, אלא גם ה"ראש" של החודש, שכולל החיות של כל ימי החודש, וגם לאחר זה מקבלים ימי החודש את חיותם מראש־חודש.

ג. ויש להוסיף בכיור כללות ענינו של ראש־חודש - שבפרטים ידועים הרי הוא ממוצע בין ימי החול ליום השבת:

ראש־חודש מותר במלאכה, ויש בו כל עובדין דחול, דלא כשבת ויום טוב, ואף־על־פי־כן, מצינו בתנ"ך¹⁰ שראש־חודש אינו נמנה בין שאר ימי המעשה, אלא נמנה בפני עצמו. וטעם הדבר - משום שאינו דומה לשאר ימי החול, אלא הוא למעלה מהם, שלכן אומרים בו הלל, ומקריבים קרבן מוסף, הוספה על כל הימים. וכמבואר בחסידות¹¹ שמעלת ראש־חודש לגבי שאר ימי המעשה היא כמעלת עולם היצירה, או גם עולם הבריאה, לגבי עולם העשייה. והענין בזה:

לשון הכתוב אודות עשיית מלאכה בששת ימי החול הוא: "ששת ימים תעבוד"¹², שמשמעות הלשון "תעבוד" הוא גם לשון ציווי. ואף שהפירוש הפשוט הוא שבששת ימי החול מותר לעשות מלאכה, הרי, מבואר בחסידות¹³ כמשמעות לשון הפסוק, שבששת ימי החול צריך לעשות מלאכה. וכן משמע קצת מלשון המדרש רבה¹⁴: "לעבדה, ששת ימים תעבוד".

וטעם חיוב המלאכה בששת ימי החול - לפי שעל־ידי התעסקות במלאכה על־פי התורה פועלים למעלה את ענין "ששת ימים עשה הוי"¹⁵, המשכת הארה אלקית להוות ולהחיות העולמות, הארה אלקית המלוכשת בטבע¹⁶.

(10) ראה שמואל"א, כ, יט (הפסטר מחר חודש) ובמפרשים שם. לקו"ת ברכה ד"ה ויהי מדי חודש בחדשו (צו, ד). ובכ"מ.

(11) ראה ביאור ע"פ מחר חודש באוה"ת בראשית כב, סע"א ואילך. הגהות לד"ה ויהי מדי חודש הנ"ל באוה"ת ברכה ס"ע א'תתק ואילך. ועוד.

(12) יתרו כ, ט. ואתחנן ה, יג.

(13) ראה סה"מ קונטרסים ח"ב שמא, א. סה"מ תרח"צ ע' עז ואילך.

(14) ב"ר פט"ו, ה (וראה לקו"ש ח"ז ע' 245 הערה 20).

(15) יתרו שם, יא.
(16) אלא שמכיוון שגם הטבע שרשו למעלה מן הטבע, לכן, המשכת ההארה אלקית המלוכשת בטבע שע"י המלאכה היא דוקא במלאכה שחשיבא במשכן (ראה שבת צו, ב. ושי"ג).

(17) שבת קיח, ב.

(18) פ' ראה טו, יח. וראה קונטרס ומעין מאמר כה פ"א.

(19) פסחים סד, ב. זח"א קיא, ב. קיב, ב.

(20) יתרו שם, י"ד. ואתחנן שם, יד.

(21) ע"ז ג, סע"א.

(22) עיין אוה"ת בראשית שם יט, א. סה"מ תש"א ע' 10.

(23) טושו"ע א"ח סתי"ז (וראה לקמן ס"ו).

(24) רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"יז. ולהעיר, שלאמיתותו של דבר הרי "מנהג" הוא נעלה יותר, כמבואר בנוגע להמנהג דהקפות (לקו"ת דרושי סוכות פ, ג. ובכ"מ).

שנראה הנס.

יש בזה מעלה - כי, היותו מלוכש בטבע מורה על גודל מעלת האור האלקי שחודר בטבע גופא, ומטעם זה גדולה שמחת פורים יותר משמחת כל הימים טובים²⁹.

ועל דרך זה היא מעלת ראש-חודש לגבי שבת - שהנהגה הנסית נמשכת וחודרת בהנהגת הטבע ועובדין דחול דווקא.

ה. ובפרטות יותר - מבואר באריכות בחסידות²⁵ שיש מעלה בראש-חודש לגבי שבת ובשבת לגבי ראש-חודש: מעלת השבת לגבי ראש-חודש - שראש-חודש מותר בעשיית מלאכה ויש בו עובדין דחול, מה שאין כן שבת אסור בעשיית מלאכה, להיותו

שאלו אצל חסיד אם יש לרבו רוח הקודש, והשיב: אני יודע שהוא רבי, וממה נפשך: אם רבי צריך רוח הקודש - יש לו, ואם לאו - מהי ההתפעלות מרוח הקודש

1. ויש להוסיף ולבאר טעם המנהג של איסור עשיית מלאכה בראש-חודש לנשים דווקא: מהחילוקים שבין נשים לאנשים - שנשים הם בדוגמת הגוף, ואנשים הם בדוגמת הנשמה³⁰. ולכן, הנשים שהם בדוגמת הגוף שהוא מלוכש ומונה בענייני העולם - זקוקים לזהירות ("א באווארעניש") והיכר, על-ידי העדר עשיית המלאכה בראש-חודש, מה שאין כן האנשים שהם בדוגמת הנשמה שהיא למעלה מענייני העולם, ואדרכה, ענינה לפעול בירור וכיבוש העולם ("איש דרכו לכבוש"³¹) - אינם זקוקים לזהירות והיכר כל כך. והלימוד ומוסר-השכל בנוגע אלינו - שצריכים להיות במעמד ומצב כזה שלא יהיו זקוקים לזהירות והיכר כו' מעניינים שלא שייכים אליהם. ובפרט על-ידי השייכות לעניין נעלה שבאין-ערון, שמתקשר אליו, ובאופן שנעשה אצלו כמו מוחש, שאז אינו זקוק לראיות צדדיות מבחוץ. דוגמא לדבר - בנוגע להתקשרות אל הרבי: פעם שאלו אצל חסיד א' אם יש לרבו רוח הקודש,

למעלה לגמרי מחול;

ומצד זה גופא היא המעלה בראש-חודש לגבי שבת - שלהיותו מותר בעשיית מלאכה, נמשכת וחודרת ההנהגה הנסית בעובדין דחול דווקא. ויש לבאר המעלה של ראש-חודש לגבי שבת על דרך מעלת פורים לגבי שלש רגלים - שדווקא שמחת פורים היא "עד דלא ידע"²⁶, דבר שלא מצינו בשאר ימים טובים, שאף שמצוותן בשמחה, מכל מקום, לא ימשיך ביין ובשמחה וכו'²⁷. ובהקדם דברי הגמרא²⁸ בכיבוד הטעם שאין אומרים הלל בפורים - שאחד התירוצים הוא משום ש"אכתי עבדי אחשורוש אנן". כלומר: נס פורים היה מלוכש בטבע, שהיו צריכים לבקש ולפעול אצל אחשורוש שהוא יבטל את הגזירה, וגם לאחרי זה נשאר עבדי אחשורוש, ולכן אין אומרים בו הלל. ואף שמחד גיסא יש חסרון בנס המלוכש בטבע (שלכן אין אומרים על זה הלל), הרי, לאידך גיסא

(25) ראה ד"ה והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו גו' בלקו"ת ברכה צו, ד ואילך (ועם קיצורים והגהות כו' באוה"ת בראשית כה, א ואילך. ברכה ס"ע א' תצט ואילך). סידור (עם דא"ח) שער הר"ח ריא, א ואילך. ועוד.

(26) מגילה ז, ב.

(27) ראה טושו"ע ואדה"ז או"ח סו"ס תקכט.

(28) מגילה יד, א.

(29) ראה תו"א מג"א צה, א ואילך. שערי אורה שער הפורים צט, א ואילך. ועוד.

(30) ראה זח"א עח, סע"ב ואילך (בס"ת). קכב, סע"ב ואילך (במהנ"ע). קפא, ב. סה"מ תרנ"ג ע' רלה. וש"נ.

(31) יבמות סה, ב.

(ללא מופתים)³⁸.

ז. נוסף על האמור לעיל בנוגע לכללות עניין ראש-חודש, יש מעלה מיוחדת בנוגע לראש-חודש זה - ראש-חודש כסלו - שכולל את כל הימים המיוחדים של חודש כסלו: ט' כסלו - יום ההולדת ויום ההסתלקות של אדמו"ר האמצעי.

יו"ר כסלו - יום הגאולה של אדמו"ר האמצעי. י"ט כסלו - יום הילולא רבא (כלשונו של רבינו הזקן)³⁹ של המגיד, ויום הגאולה של רבינו הזקן. כ"ד כסלו - הוספה מחדש ביסוד בית שני⁴⁰. וכ"ה כסלו - שבו נגמרה מלאכת המשכן, ואחר כך שילם לו הקב"ה בחנוכת חשמונאי, נס חנוכה בבית שני⁴¹.

וההתחלה לכל עניינים אלה היא על-ידי המשכת הברכה ביום השבת זה, ש"מיניה מתברכין כולהו יומין"³, כל ימי השבוע, ובכלל זה ראש-חודש כסלו שהוא הכולל את כל הנ"ל.

(חלק מהתועדות ש"פ חיי שרה

מברכים החודש כסלו ה'תשי"א.

'תורת מנחם - התועדות' תשי"א חלק א' (ב) ע' 82-87)

38) ראה תו"א וארא ד"ה ויאמר גו' ויהי לתנין (ג, א) - שהמופתים לא היו בשביל ישראל כי אם בשביל וידעו מצרים גו'.

39) אגרות-קודש שלו ח"א ע' צח.ט. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יט כסלו).

40) חגי ב, יח.

41) יל"ש מלכ"ס-א רמז קפד.

והשיב: מה זה נוגע כל כך? אני יודע שהוא רבי, וממה-נפשך: אם רבי צריך רוח הקודש - יש לו, ואם לאו - מהי ההתפעלות מרוח הקודש³². ועל דרך מה שכתב הרמב"ם³³ בנוגע לאמונה במשה רבינו - ש"לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה", כי אם, "במעמד הר סיני שעיינינו ראו ולא זר וכו'".

- כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר³⁴ שבקטנותו, כשלמד בחדר, שאל אצל המלמד ר' שמשון³⁵, הייתכן, שלאחרי שהראו לפרעה מופתים ונתנו לו מכות, לא הועיל, והיה חוזר ומתחרט? המלמד אמר לו תירוצים שונים, ולא נתקבלו אצלו, לבסוף אמר לו המלמד: פרעה - לא האמין, ולכן, גם כשראה מופתים, הרי, כשהיתה הרווחה, חזר לסורו, לטבעו ומקומו הקודם. לעומת זאת, משה, היה חסיד, וחב"ד'ניק דווקא, ולכן לא חיפש מופתים. הוא ידע והאמין מיד (ש"בנערינו ובזקנינו גו' נלך"³⁶) ללא מופתים. רצונו היה להביא את התורה, ידיעת אלקות. ובהתאם לכך שיער גם בנוגע לבני-ישראל ששאלתם תהיה "מה שמו"³⁷, וכשהיה לו מענה על זה, אזי יקבלוהו בני-ישראל

32) ראה גם תורת מנחם - התועדות השי"ת ח"א ע' 94.

33) הל' יסוה"ת רפ"ח.

34) ראה "רשימות" חוברת ט ע' 8. וראה גם סה"ש תרפ"ו ס'ע 101.

35) ראה אודותיו - לקו"ד ח"א קו, ב. סה"ש תרצ"ו ע' 120. תש"ד ע' 7. תש"ה ע' 15. ע' 123. תש"ז ע' 66. וש"נ.

36) בא יו"ד, ט.

37) שמות ג, יג.

כי הרחיב ה' לנו - בניין נצחי

ג' בתי מקדשות כנגד ג' בארות

בניי־ישראל ניסו ובנו בית מקדש ראשון, ואף־על־פי־כן, העולם לא היה עדיין מסוגל לקבל ולקלוט זאת, ולכן היה קיומו בהגבלה - ארבע מאות ועשר שנה, ואחר כך חרב. ולאחרי כן - לאחרי גלות קטנה של שבעים שנה, גלות בבל - ניגשו בני־ישראל עוד פעם ובנו מקדש, "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם", על מנת לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, ואכן היה בית המקדש השני באופן ש"גדול... כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שעמד עשר שנים יותר מבית ראשון, אבל גם הוא היה בהגבלה, ולאחרי ארבע מאות ועשרים שנה נחרב.

וכל זה הוא מפני שבזמן בית ראשון ושני עדיין לא היה העולם יכול לקבל הגילוי דעצמות ומהות כפי שיהיה לעתיד לבוא - לא כפי שהיה במתן־תורה, שהמטה נשאר במעמדו ומצבו, אלא כפי שיהיה לעתיד לבוא - שהמטה יהיה כלי לאלקות באופן שהכלי נעשה מאוחד עם האור, שלכן, "לעתיד לבוא אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת, היא צווחת ואומרת שבת היום".

ובעניין זה היא תכלית העבודה והיגיעה של בני־ישראל בזמן הגלות - לפעול את ההכנה, ויתירה מזה, לא רק הכנה בלבד, אלא גם ההליכה בדרך המובילה מבית ראשון ובית שני שלא היה להם קיום, לבית השלישי, שיהיה בנין לעד ולעולמי עולמים - כמו שכתב הרמב"ן שבית ראשון ובית שני הם כנגד ב' הבארות "עשק" ו"שטנה", ובית שלישי שיהיה בנין נצחי הוא כנגד הבאר השלישית שנקראת "רחובות", על שם "כי הרחיב ה' לנו", ועל־ידי מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות הנה מיום ליום ומשעה לשעה הולכים ומתקרבים לכך.

(תורת מנחם - התוועדות' ה'תשי"ד חלק ג (יב), עמ' 83-84)

אצל יצחק האיר "העתיד לבוא" כבר עתה

אמרו חז"ל שלעתיד לבוא יאמרו דווקא ליצחק "כי אתה אבינו". וטעם הדבר מבואר בחסידות - לפי שענינו של יצחק הוא פחד וביטול, שזהו אחד החידושים של הזמן לעתיד לבוא [1]. ויש לומר, שלכן מצינו גבי יצחק שבכמה עניינים היה בדוגמא שלעתיד לבוא. בנוגע לכל האבות אמרו חז"ל שהטעמן הקב"ה מעין עולם הבא, אלא, שאצל כל האבות היה ה"מעין עולם הבא" רק בענין התענוג, "הטעימן", אבל יצחק היה כל חייו בדוגמא דלעתיד, כיוון שבעת העקידה פרחו נשמתו ונמשכה בו נשמה מעלמא דאתי - מעולם הבא.

על־פי זה יובן גם המבואר בחסידות הטעם שיצחק רצה לברך את עשו, כיוון שהסתכל עליו מלמעלה, מצד המקיף - שלכאורה אינו מובן: כשם שיצחק ראה את המקיף, היה צריך לראות גם את הפנימי, שבו פועל המקיף?

ועל־פי הנ"ל יובן - מכיוון שיצחק היה למעלה מהזמן, ראה את עשו כמו שהוא לעתיד, לאחר הבירור, היינו, לא במעמד ומצב ד"וישטום עשו את יעקב", אלא כפי ש"ורב יעבד צעיר, באמונה ובלב שלם", כמבואר בהמאמר של אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע.

(תורת מנחם - התוועדות' ה'תשי"ד חלק א (ז), עמ' 162)

כתביו וספריו של ה"משכנות לאביר יעקב"

- הרב הלל משה מעשיל גלבשטיין • "כפי הנראה היה חסיד גדול" • תשובה שהוציא הרבי בערב-יום-כיפור אחרי תפילת המנחה • דעת יחיד לגבי חובת שמירת המקדש בזמן הזה • לסוגיות בכל נושאי המקדש, פתק באבני הכותל, שמירה על-ידי קטנים, ועוד - ציין הרבי תמיד לספר הנ"ל • ליום פטירתו כ"ד במרחשוון

ספר זה נכתב על-ידי מי ש[כפי הנראה] היה חסיד גדול, תחילה היה אצל הצמח צדק אחר כך היה אצל האדמו"ר [=בעל חידושי הרי"ם] מגור, אחר כך עלה לארץ-ישראל, והתיישב בירושלים... את הספר עצמו ראה הרבי עוד בחיי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע כשנקלע לידיו, והראהו לחותנו. ואז שוחחו אודותיו. לימים יכתוב הרבי לאדם ששיגר לו כתב-יד מסויים (כ"ד סיוון תשי"ח - התקשרות גיליון שפו עמ' 13):

יש לעיין בספר משכנות לאביר יעקב (הנדפס בירוש[לים] ת[בנה] ו[תכונן] שנת תרח"ם), שבטח נמצא הספר אצלם, הנדפס שם סי[פור] הנ"ל.

שמירת המקדש גם בזמננו

בהתוועדות הנ"ל (בש"פ משפטים תשל"ב) התייחס הרבי לדיוניו של המחבר בנוגע לחיוב שמירת המקדש בזמן הזה: שהרי "שמירת המקדש מצות עשה, ואף-על-פי שאין שם פחד . .

בהזדמנות נדירה בשנת תשל"ז התייחס הרבי לתפקידו שלו והתבטא כי ענינו הוא למסור את שקיבל מחמיו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, אביו וחסידים הראשונים.

רשימתנו זו מוקדשת ליחסו של הרבי לספריו ולכתביו של אחד החסידים הראשונים, הרה"ג הרה"ח ר' הלל משה מעשיל גלבשטיין (ד' כסלו תקצ"ד - כ"ד מרחשוון תרס"ז), שזכה להסתופף בצל הצמח-צדק, עלה לארץ-הקודש והתמסר לשמירת מקום המקדש, כפי שהאריך גם בספרו החשוב "משכנות לאביר יעקב".

חסיד הצמח צדק שעלה לארץ-ישראל

לראשונה דיבר הרבי עליו ברבים בהתוועדות שבת קודש פרשת משפטים תשל"ב (שיחות קודש' תשל"ב כרך א' עמ' 157) אגב דיונו בסוגיית שמירת המקדש על-ידי הכהנים, וכה אמר: ...בדרך אגב (גראדע): לאחרונה עינתי בספר הנקרא "משכנות לאביר יעקב",

- הערה 65: "ובמשכנות שם חלק א סימן קלג ואילך".

בהמשך לאותה שאלה בעניין השמירה שדורשת דעת - צויין בהערה 66: "וראה משכנות לאביר יעקב שם סימן קל"ד ובסימן קנט".

"גולת הכותרת שבין ספרי המחבר"

סח הרה"ח הרב יהודה לייב גרונר שי', מזכיר כ"ק אדמו"ר, לנכדו של המחבר, הרה"ת משה מנחם מענדל שי' גלבשטיין (אשר התעסק מאז בכתביו ומרבית החומר לרשימה הוא בזכותו): בעת שהייתי בהיכלו הק' של כ"ק אדמו"ר בימים שלאחר השיחה בש"פ משפטים תשל"ב אמר הרבי (תוכן הדברים):

ביקשתי מנכדי המחבר, הם בני משפחת גלבשטיין, בעת שהיו אצלי כי ידפיסו את הספר הנ"ל, ובאם יש עוד כמה כתבים ממנו שידפיסו גם כן...

הגאון רבי משה מענדל וינקלער (ז"ל) נכנס לרבי ל'יחידות' באור ליום ו' ערב שבת קודש ו' תמוז תשל"ג, וצייץ בפתק שמסר לרבי כי הוא נכדו של בעל ה'משכנות לאביר יעקב'.

כ"ק אדמו"ר: הספר הגיע לידי.

הרבי וינקלער: ישנם מהסבא קדישא עוד ספרים בנגלה ובנסתר.

כ"ק אדמו"ר: אולם הספר 'משכנות לאביר יעקב' הרי הוא גולת הכותרת, הספר החשוב שבין ספרי המחבר [או שאמר: הספר 'משכנות לאביר יעקב' הוא הספר הכי מפורסם שלו].

(כשהרב וינקלער הזכיר אחדים מבני המשפחה, אמר) כ"ק אדמו"ר: שיהא ניכר בהם צור מחצבתם. קדמה לאותה יחידות ההתייחסות הבאה:

בשלהי חודש סיוון תשל"ג מסר הת' משה גלבשטיין את העותק הראשון של המהדורה המחודשת של 'משכנות לאביר יעקב'. הרבי השיב על-כך במענה מערב שבת קודש כ"ט סיוון תשל"ג: נתקבל [תשואת] חן [תשואת] חן.

באותה תקופה סיפר המשמש בקודש שהספר היה מונח על שולחן חדר הספרייה של הרבי

מלסטים" (שאלו היה זה בשל פחד מלסטים - הרי כיום אין צריך לשמירה) אלא "שאינן שמירתו אלא כבוד לו", "אינו דומה פלטרין שיש עליו שומרין לפלטרין שאין עליו שומרין", ולפי זה ראוי היה לכאורה לנהוג בשמירת המקדש גם בזמן הזה.

ובמיוחד, ש"קדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה... אף-על-פי ששוממין בקדושתן עומדין", ו"לא יכנס אלא למקום שמתור להיכנס לשם כו", ובפרט שחסרה הטהרה ועוד כמה פרטים. אשר מכל זה מובן שלכאורה היה צורך לקיים את מצות שמירת המקדש.

באותה הזדמנות הוסיף הרבי:

המחבר התכתב בנושאים אלו בין השאר עם הרה"ג וכו' הסוכוצ'ובער [=בעל 'אבני נזר'], בנוגע לשמירת המקדש. מאידך, ישנו הספר 'עולת תמיד' של הרה"צ וכו' ממונקאטש [=בעל 'מנחת אלעזר'] אשר חולל רעש ("א' גאנצן שטורעם"), וכדרכו בסופה וסערה, ושלל את כל העניין: הייתכן לומר שבזמן הזה ישנו החיוב דשמירת המקדש.

ברם: (א) מדבריו [=של המונקאטשער] שם גופא ניתן להיווכח שאין הסברא מושללת לגמרי, (ב) לא כל דחיותיו שם הכרחיות, ואדרבה, בכמה פרטים - מסתבר שבעל ה'משכנות לאביר יעקב' צודק!

לקראת שבת קודש פרשת קורח תשל"ד נרפסה אותה שיחה משנת תשל"ב, מוגהת על-ידי הרבי [נרפסה לאחר מכן ב'לקוטי שיחות' כרך יג]. בהערה 18 שם נאמר:

ראה שקלא וטריא אם מצוות שמירה חשוב עבודה או לא באבני נזר יורה דיעה סימן תמט. בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב (להרה"מ"מ גלבשטיין) חלק א. ובצפנת פענח (להרגצובי) בכמה מקומות...

מכאן ואילך צויין לו בעוד הערות:

בהערה 38: "...ועל-דרך-זה כתב באורות המצוות מצווה שפ"ח הובא במשכנות לאביר יעקב שם סימן יו"ד (ה, סע"א ואילך) ועוד".

בעניין המקומות שהכונהים שומרים - בהערה 56: "משכנות לאביר יעקב שם בכמה מקומות (נסמן במפתח העניינים שם)".

בשאלה איך הניחו לקטנים שאינם בני מיעבד מצווה לשמור (בעליות 'והרובין שומרים שם')

בזמנו עם תפילין דווקא" (וראה 'ימי מלך' כרך א' עמ' 63 הערה 7).

כתבי יד מאמרי הצמח צדק מתוך רשימותיו

באותה הזדמנות (ב'יחידות' הנ"ל) מסר הת' משה גלבשטיין העתק המכתב ששיגר הרב מעשיל לרבי שניאור זלמן מקאפסוט. באותו מכתב הוא מספר על היחידויות שלו אצל הצמח-צדק ופרטים מאלפים מחצר הרבי דאז. הרבי פנה אליו ושאל:

אתה כותב [=ב'פתק' שהגיש] שהבאת מכתב שר' מעשיל שלח להקאפוסטער. איה הרשימה? מכיוון שהמכתב היה מונח במעטפה אחת עם הספרים, הביט הנשאל לעבר המעטפה. הרבי עיין ברשימה והתעניין אם זהו כתב ידו של ר' מעשיל והוסיף: אולי ישנו החילוק בכתב-יד מצד משך השנים שעברו, אולי זהו החילוק בשנים. הת' משה גלבשטיין אמר (כמו שגם כתב בפתק): איני יודע אם זה כתב-ידו, או של בנו, או העתקת מעתיק.

"דרך אגב (גרצ'ער)" - הוסיף הרבי - לאחרונה הגיע לידי ביכל כתב-יד של ר' משה מעשיל וכפי הנראה אין זה כתב-היד שלו".

מוסיף ומספר הרה"ת ר' משה שי' גלבשטיין: אחר כך שאל הרבי מנין השגתי את הרשימה, והשבתי שלקחתי זאת מתוך אוסף הכתבים שלו. הרבי הודה לי במילים האלה:

ישר-כוח לך על כך, וישר-כוח על הספרים.

כשהרבי הלך באותו לילה לביתו, בשעה 4:30 לפנות בוקר, החזיק בידו הקדושה רשימה זו.

למחרת שהה אצל הרבי ספרן מפורסם והרבי שאל אותו: השמעתם מה הגיע לידי ("איר האט גהערט וואָס איך האָב דער האַלטען")? - והרבי המשיך וסיפר: "אמש היה אצלי ב'יחידות' נכדו של ר' משה מעשיל ומסר מכתב שר' מעשיל שלח להקאפוסטער". בהמשך הזכיר הרבי שר' מעשיל היה אצל אדמו"ר הצמח-צדק.

בשלהי שנת תשל"ד פנה הרה"ת ר' משה

בביתו. והרבי עיין בו כמה פעמים, בעת שסעד בביתו.

באותה הזדמנות (ערש"ק כ"ט בסיוון תשל"ג) ביקש הרבי פרטים אודות אוסף הספרים והכתבים הנמצאים בספריית רבי מעשיל זצ"ל.

סידור תפילה למשה - פירושים ומנהגים

אור לכ"ג תמוז תשל"ג נכנס הת' משה גלבשטיין ל'יחידות' ומסר לרבי את ספריו הבאים של ר' מעשיל: סידור תפילה למשה / ספר פתיל תכלת / 'אור לישרים' - חידושי פסחים.

הרבי עיין בספרים. תחילה עיין בדף השער ופנים הספר של 'תפילה למשה'. אחר-כך עיין בספר 'פתיל תכלת' ושאל: האם הדפיסו בירושלים עתה את הספרים הללו ביחד עם הספר [=משכנות לאביר יעקב]?

הרבי המשיך: יישר כוח עבור הספרים.

בשנת תשט"ו (ראה 'אגרות-קודש' כרך כא עמ' רצג) שיגר לרבי המשפיע הרה"ח ר' מנחם זאב הלוי שי' גרינגלאס את הסידור "תפילה למשה" של הרב גלבשטיין בהשאלה ("אשר כבקשתו הוחזר לו בדואר רשום ובטח כבר הגיעו").

אולם ממקום אחר נמצאנו למדים שהרבי מצטט את תוכנו לפחות מ'כלי שני' כבר לפני כן. זה היה בימי השבעה להסתלקות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ (תורת מנחם כרך א' עמ' 7), והרבי סיפר:

מצאתי נדפס שהרה"ח וכו' ר' הלל מפאריטש

הניח ארבעה זוגות תפילין, ושהעידו לפני המחבר

שבני ה"צמח צדק" הניחו ארבעה זוגות תפילין.

בשולי הגיליון צויין:

במהדורה בתרא לספר משמרת שלום סימן ד

שמצא כן "בספר הנדפס מחדש".

והנה בסידורו של הרב גלבשטיין דף יו"ד עמ' ב איתא: "העיד לפני ידידי החסיד ר' יעקב משה נ"י כשהיה בליובאוויטש אצל אדמו"ר הצ"צ זצ"ל אז כשהיה אצל בני אדמו"ר זצ"ל ראה כי בבוקר קודם שהתפללו תפלת שחרית והי[נה] מנהגם תיכף בבוקר להניח תפילין והיו קוראים קריאת שמע

וכמבואר כל זה בארוכה בספר משכנות לאביר יעקב (להרמ"מ גלבשטיין), שמביא ריבוי סברות וטעמים שמצוות שמירת המקדש היא גם בזמן הזה, ומחבר הספר מסיק כך למסקנא (ועד שהוא בעצמו השתדל שתקויים מצוה זו, כידוע).
ובהמשך הדברים:

ואף־על־פי שבעל המחבר ספר הנ"ל מסיק שצריכים לקיים את מצוות שמירת המקדש בזמן הזה - הרי זוהי דעת היחיד ולא נתקבלה בתפוצות ישראל, אצל רוב הפוסקים וגדולי־ישראל בדור ההוא, וגם בדורות שלפניו.

למעשה כל השיחה נסבה סביב דברי הרב גלבשטיין, ובהערות צויין לספרו עוד פעמים רבות, בעניינים דלקמן: דברי הרמב"ם שהשמירה לעולמי עד. לגבי השמירה למנוע כניסת זר או טמא מת - עניין השייך בזמן הזה. לעניין השמירה בלילה. שם הערות 11, 12, 18.

ובפרט לפי הדיעות ששמירת המקדש אינה עבודה ומותרת בזר - ראה בארוכה ספר משכנות שם סימן נג. וש"נ - הערה 21.

לכאורה בזמן הזה (שאין עבודה במקדש) צריכה להיות השמירה הן ביום הן בלילה (ראה בארוכה משכנות סימן י"ד) ולהעיר מישעיהו (סב,ו): על חומוותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה תמיד לא יחשו. וראה ספר משכנות שם סימן י"ד. סימן י"ג - הערה 22.

ויתירה מזה - כמבואר בספר משכנות שם סימן מט, שכיוון שכל רגע יש **במצויאות** אפשרויות שיבנה המקדש, הדעת נותנת דבכל שעה יש חיוב המצוה על הכהנים שיעמדו לשמור אפילו כל זמן שלא נבנה, שהרי ראוי שבאותו הרגע יבנה בידי שמים, וזה נקרא ראוי בכל רגע, משום הכי לא נפקע המצוה כלל מהכהנים בכל רגע כו', עיין שם - הערה 31.

לתירוצו של הרבי: "ומשום טעם פיקוח־נפש (אפילו ספק פיקוח־נפש) הדוחה כל התורה כולה, לא קיימו במשך הדורות בגלות את מצוות שמירת המקדש. . . על־ידי הצבת שומר (שומרים) מפני כבוד המקדש".

בהערה 36 מציין הרבי:

גלבשטיין למהדיר כתבי רבותינו, הרה"ת ר' אהרן שי' חיטריק, וביקש לברר בקשר לכמה תכריכי כתבי־יד חסידות (שהביא עמו), מאוסף מאמרים שנרשמו על־ידי רבי מעשיל - אם באו בדפוס? ברור העלה כי המאמרים כבר באו בדפוס, מלבד המאמר "פסח ומילה" מאדמו"ר הצמח צדק, ואשר הרבי בירר כבר בעבר אודותיו. הרב אהרן שי' סיפר שהוא חיפש אחר המאמר בכמה ספריות. המאמר נמסר מיד לרבי. בערב יום־הכיפורים אחר תפילת מנחה (!) נתקבל מענה מהרבי:

הנ"ל נתקבל [ות[שואות] ח[ן]] ת[שואות] ח[ן]] ומילתא אלבישיהו יקירא.

בספר מאמרי אדמו"ר הצמח צדק - הנחות־תרי"ד־תרט"ו (קה"ת תשנ"ז) נדפסו "קבוצת רשימת מאמרים משנת תרט"ו, מכרך כתבי־יד הדומה לכתבי־יד של הרה"ג הרה"ח הר"ר הלל משה גלבשטיין, מחסידי כ"ק אדמו"ר הצ"צ, בעל־מחבר־ספר משכנות לאביר יעקב ולא נתברר עדיין אם הנחות אלו נרשמו על־ידו, או שנרשמו על־ידי רושם אחר, והוא העתיקם בהיותו בליובאוויטש אצל אדמו"ר המצח צדק" (מה"פתח דבר" לספר).

דיון ארוך בדברי ה"משכנות"

בהתוועדות שבת קודש פרשת שמיני תש"נ התייחס הרבי להלכה בסוף הלכות בית הבחירה והתחלת הלכות כלי המקדש, והקדיש שיחה שלמה לסוגיית שמירת המקדש בזמן הזה. השיחה הוגהה על־ידי הרבי באידיש ולאחר מכן תורגמה גם ללשון־הקודש (תורת מנחם התוועדויות תש"נ כרך ג' עמ' 85 ואילך).

נקודת תוכן השיחה שם: אחרי הבאת דברי הרמב"ם שמטרת שמירת המקדש היא משום כבוד; ממשך שכבוד המקדש מפני השכינה שבו, ולכן השמירה מתבצעת על־ידי כוהנים ולווים דווקא. אלא שאם כן נשאלת השאלה: מכיוון ששכינה אינה בטלה גם בזמן חורבן הבית - למה לא משתדלים לקיים מצוות השמירה במכל־שכן ממצוות יראת המקדש שהיא רק מצוות־עשה בלבד; וכאן הדגיש הרבי:

הקשורים לרבתינו כמו למשל "סידור עם דא"ח" בתוספת הערות וצינונים, הערות אחרות על גיליוני שו"ת הצמח צדק. בדף השער ציין לעצמו מתי הגיעו אליו ספרי הצמח צדק. חלק מהנ"ל נמסר לרבי, והמזכיר הרה"ח הרב בנימין ירחמיאל שי' קליין סיפר כי זמן רב היו ההערות מונחות על שולחנו הקדוש של הרבי.

על הסיפורים של המחבר התבטא הרבי (במכתב משנת תשט"ו): "ובו סיפורים מבהילים".

אין איתנו יודע עד מה: באחד ממכתביו כותב ר' מעשיל: "וליבי נשבר בקרבי אין לי מנחם, מנחם משיב נפשי אשר מפני סיבת המשפחה נאלצתי לנסוע מכ"ק אדמו"ר הצ"צ".

ועוד בהודמנות:

"וכל שכן האנשים הדבוקים באהבתך ואומרים כי הרבי הוא בחינת משיח כפי המנהג".

הרבי דן בשאלת המחבר

בכמה הזדמנויות, כשביקרו אצל הרבי גדולי תורה ואדמו"רים, דן עמם הרבי בשאלה שעורר עליה בעל ה"משכנות לאביר יעקב", והיא: האם מותר להכניס פתק בין אבני הכותל המערבי - ראה בהרחבה בקונטרס רשימת דברי כ"ק אדמו"ר בעת ביקור האדמו"ר מגור זצ"ל מכ"ד אייר תשל"ז (הוצאה חדשה תשס"ז) סעיף יד (עמ' כ"א). וראה גם ספר 'מקדש מלך' כרך ב' עמ' 437.

ולהעיר ממה שכתוב בספר משכנות שם חלק ב (יד, סוף עמוד ב) בביאור הטעם שלא מצינו שגדולי ישראל ישתדלו בקיום מצוה זו - כי אין הדבר בידינו לקיים עד שנקבל רשות מהממשלה, ולכן אין לומר כאן ש"לא ראינו ראייה" לכולי עלמא, דמה שלא ראינו מעולם לשמור על המקדש אפשר דלא ניתן רשות מהממשלה.

אגב: בהערה 35 נשאר הרבי בתמיהה מסויימת ברוח דברי הרמ"מ גלבשטיין:

ועדיין צריך עיון קצת בנוגע להנהגת רבותינו נשיאינו, שמסרו נפשם על חיזוק ארץ ישראל - ומכל מקום לא השתדלו - באופן של הידור מצווה - לקיים מצוות שמירת המקדש (או על כל פנים זכר למצווה זו), על-כל-פנים בזמנים מסוגלים, ובאופן שלא יהיה בזה (כל כך) סכנה (בעת שכמה מישראל ילכו ביחד בשבת ויום טוב להתפלל בכותל המערבי וכיוצא בזה), או בזמנים שלא היה בזה סכנה.

אור לכ"ד במרחשוון תשל"ו נמסרה לרבי רשימת הרמ"מ על דבר שליחות ששלח הצ"צ אליה את איש אחד מבית לוי, וכן ביאור [=בדרך-אפשר של המוסר ר' משה שי']. הרבי הגיב על-כך:

נתקבל ותשואות חן ודבר בעיתו - בהמשך להתוועדות ויעקב הלך לדרכו, אזכיר על הציון.

כשהרבי נסע לביתו, אחז בידו הקדושה רשימה

.10

באוסף כתיבי היד של ר' מעשיל פרטים נוספים

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלווחה 130

ר' שמואל מונקעס

מכשפה לא תחיה

סיפר [כ"ק הריי"צ]: ר' שמואל מונקעס, היה נקרא כן על שם אביו שמואל, כי היה יתום, דר בעיר אצל פאלאצק, כמדומה.

בגליל ההוא היו שני מכשפים, שאינם יהודים, והיו מצירים הרבה ליהודים. בכלל, היו משתדלים להתקרב ליהודים, כי היו שמחים בזה שיהודי ישב שעה אחת בלי כובע וכיוצא בזה. אבל לא עם ר' שמואל מונקעס.

פעם אחת הראו להם על ר' שמואל מונקעס, כי הוא זה. ויחלו לדבר אתו על דבר ויכוח דתי. ומעניין לעניין התחילו לדבר אודות כישוף. ויאמר ר' שמואל מונקעס - והיה כל זה בקרעטשמע [=כפונדק] ובמעמד כמה אנשים, יהודים ואינם יהודים - כי הוא מכשף יותר גדול מהם.

ויחלו המכשפים לעשות מעשה כישוף. ור' שמואל מונקעס אינו עושה מאומה. ויציעו לו כי יקחו כוס יין-שרף, יתנו לאיש לטעום, למען יראו כי אינו סם וכו', הם ילחשו על הכוס והוא ישתה אחר-כך את הכוס.

ר' שמואל מונקעס הסכים לזה. ובתנאי שאחר-כך ישתו הם כוס יין-שרף שיינתן הוא להם. ויתרצו המכשפים גם לזה. וייקחו כוס יין, ויתייצבו בפניה, ללחשו על הכוס ויתנוהו לר' שמואל מונקעס. הלזה לקח את הכוס בירך עליו "שהכול נהיה בדברו" וישתהו. בראות המכשפים שלא הצליחו בכשפיהם נבהלו עד מאד, ולא חפצו לשתות הכוסות שנתן ר' שמואל מונקעס לכל אחד ואחד מהם. אבל המסובים והעומדים שם הכריחום על זה. וישתו. - האחד מת באותו יום, והשני - למחרתו.

(ספר השיחות תרפ"ח-תרצ"א, תרצ"א עמ' 149)

איזה גוי חזק יותר?

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר אודות אחד מצעירי החסידים של אדמו"ר הזקן - החסיד ר' שמואל מונקעס, שמטבעו אהב ענין של צחות... - כיצד היתה תחילת התקרבותו לאדמו"ר הזקן: כאשר ר' שמואל הגיע בפעם הראשונה אל אדמו"ר הזקן בליאזונה, היה זה באמצע הלילה. העיירה כולה היתה שרויה בחשכה, וכל בני העיירה היו ישנים.

ר' שמואל לא ידע היכן נמצא ביתו של אדמו"ר הזקן, אבל שיער שבביתו של הרבי בוודאי מואר, שהרי הרבי יושב ולומד כל הלילה, והחליט שיחפש בית שבוקע ממנו אור, וזה יהיה סימן עבורו שזה ביתו של הרבי.

וכך הווה. ר' שמואל הסתובב ברחובות העיירה עד שהבחין באור שבוקע מאחד הבתים, וניגש לשם, ודפק על הדלת. - כיוון שכל בני הבית היו ישנים, ניגש אדמו"ר הזקן בעצמו ופתח את הדלת, ושאל את ר' שמואל מה רצונו. והשיב ר' שמואל, שרצונו ללון בבית. שאל אותו אדמו"ר הזקן: וכי לא מצאת בית אחר ללון? אמר לו ר' שמואל: זה גם כן בית יהודי... ואמר לו אדמו"ר הזקן: יכולני לקרוא לגוי שיגרש אותך. בשמעו זאת התפרץ ר' שמואל בבכי ואמר: "רבי! מיין גוי איז שטארקער פון אייער גוי" (הגוי שלי חזק מהגוי שלכם). ואז הכניסו אדמו"ר הזקן לביתו. וזו היתה תחילת התקשרותו של ר' שמואל לאדמו"ר הזקן.

(תורת מנחם - התוועדות' תשי"ז חלק ב' (ט) ע' 300)

פרשת תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם, אברהם הוליד את יצחק (כה, יט)

יצחק נתעטר באברהם, ואברהם נתעטר ביצחק (מדרש תנחומא)

יש המתגאים ומתפארים בייחוס האבא והסבא ה'נאה' שלהם, אך הם עצמם במצב שהאבא והסבא כלל לא גאים בהם. כאן מרמז הכתוב שצריכים להיות שני הדברים: "יצחק בן אברהם" - הבן גאה באביו ("זכות אבות"), "אברהם הוליד את יצחק" - האב גאה בבנו ("זכות בנים").

(ליקוטי שיחות, כרך ב, עמ' 661)

אברהם הוליד את יצחק (כה, יט)

אברהם הוליד את יצחק: לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה... צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק (רש"י)

זו היתה טענת "ליצני הדור": אמנם בעניינים רוחניים אין יהודי כפוף להגבלות הטבע; אבל בעניינים גשמיים, מוכרח היהודי להיות כפוף לחוקי הטבע, ל"אבימלך", המלך והשר של המדינה, שדרכו עוברת כל ההשפעות הגשמיות - "מאבימלך נתעברה שרה". לכן צר הקב"ה את קלסתר פניו של יצחק דומה לשל אברהם, ללמדך, שגם את ההשפעות הגשמיות של היהודי אין הוא מקבלם מ"אבימלך" ח"ו, אלא מ"אברהם" - "אברהם הוליד את יצחק". כשיהודי מעורר את כוחות נפשו ומתגבר על המניעות של הגוף והנפש הבהמית, גם ענייניו הגשמיים אינם כפופים לחוקי הטבע.

(לקוטי שיחות כרך ג, עמ' 784)

ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה (כה, כז)

יהודי צריך לעסוק גם בעבודתו של עשיו, כפי שעבודה זו היא על-פי תורה. כלומר: יש 'לצוד ציד' מענייני העולם, 'שדה', ולעשות מהם 'מטעמים' לאבינו שבשמים. לשם כך צריכים להיות 'יודע ציד', היינו שיש להתלבש בלבושי העולם, ולדעת במה 'מונח' העולם, במה הוא 'חי'. לדוגמה, כשמדברים עם יהודי הנמצא ב'שדה', וצריכים לקרבו ליהדות, אי-אפשר לדבר אתו בלשון הקודש, בסגנון המתאים ליושב אוהל; יש לדבר אתו בשפת המדינה, והתוכן של הדברים צריך להיות ב'לבוש' מתאים.

(לקוטי שיחות חלק כ עמ' 114)

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת (כז, א)

ותכהין: בעשן של אלו (שהיו מעשנות ומקטירות לעבודת אלילים) (רש"י)

מדוע אין רש"י מפרש כפשוטו של מקרא, ש"ותכהינה" אירע בדרך הטבע - "כי זקן יצחק"?

אלא בסוף פרשת וירא (כה,יא) נאמר "ויברך אלוקים את יצחק". לא ייתכן אפוא, שדווקא לאחר ברכת הקב"ה תשפיע הזקנה על יצחק באופן שיינטל ממנו מאור עיניו. לכן מוכרח רש"י לפרש שסיבות צדדיות גרמו לכך ולא עצם הזקנה.

(ליקוטי שיחות כרך טו עמ' 211-213)

* * *

מדוע הזיק העשן ליצחק בלבד ולא לעשיו ולנשיו? העשן, "שהיו מעשנות ומקטירות לעבודת כוכבים", הזיק רק ליצחק, שהיה "טהור עיניים מראות ברע"; דווקא עיניו הטהורות לא היו מסוגלות לסבול עשן טמא זה.

(לקוטי שיחות כרך י עמ' 74)

אנכי עשו בכרך (כז,יט)

החסיד רבי הילל מפריטש אמר: כאשר אך לבש יעקב את בגדי עשיו, אמר על עצמו "אנכי עשיו בכורך"! ללמדך, עד היכן מגיעה עוצם ה"קליפה" של לבושי הגויים... ואף שיעקב אמר זאת במרמה, כפירוש רש"י ("אנכי המביא לך, ועשיו הוא בכורך") - הרי זה גופא ראייה שלבושי עשיו השפיעו, שאף יעקב, שהוא "איש תם", ידבר בעורמה ובמרמה!

(רמ"ח אותיות, אות כג)

ויבא לו יין (כז,כה)

ארמי מיא לגו חמרא (זח"ג קפט)

יין - רומז לבחינת גבורה, כרשפי אש העולים מלמטה למעלה.
מים - רומז לבחינת חסד, כמים היורדים מלמעלה למטה.
ארמי מיא לגו חמרא - יעקב, שמידתו מידת התפארת, המחברת ומזוגת חסד וגבורה, מזג מים (חסד) לתוך היין (גבורה).
לכן הטעם בתיבת "יין" הוא מרכא כפולא, לרמז על החיבור וההתכללות של חסד וגבורה.

(תורה אור, פרשת וישלח, דף כה,ב)

בא אחיך במרמה ויקח ברכתך (כז,לה)

מדוע לקח יעקב את הברכות במרמה דווקא? כי נפילת ניצוצות הקדושה לתוך הקליפות היתה בדרך ערמה, ככתוב (בראשית ב) "והנחש היה ערום", שרימה את אדם וחווה, וחטא עץ הדעת גרם כידוע לירידת ונפילת הניצוצות. לכן גם הבירור וההעלאה של הניצוצות צריכים להיות בדרך של מרמה, ככתוב (תהלים יח) "עם עיקש תפתל". והבירור נעשה על-ידי יעקב, שהוא בדוגמת אדם הראשון, כמאמר רז"ל (בבא בתרא נח) "שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון".

(ספר המאמרים תש"ג, עמ' 187)

ש"ץ בבית-כנסת בנוסח אחר / "דרך החלון" לגבי מזוזה

תפילה כש"ץ בביהכ"נ דנוסה אחר*

א. באגרת קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע¹ איתא בנדון: "במענה על שאלתו אודות שינוי הנוסח, הנה מה שנודע לי בזה הוראה לרבים, אשר בתפילה דלחש להתפלל בנוסח המקובל², ובחזרת שמונה-עשרה בקול רם בנוסח הקהל³..."

המענה ניתן להרה"ח ר' מרדכי שוסטרמן ז"ל, בשנת אבולו על אמו. ובזיכרונותיו⁴ מסופר על כך שכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הורה לו לאחר מכן, בשנת אבולו על אביו (נפטר באלול תשי"א), להתפלל לפני התיבה בנוסח בית-הכנסת (אך הורה לו לשאול רב אודות "ברוך ה' לעולם" שבתפילת ערבית⁵).

ב. אמנם בלקט החדש 'אוצר מנהגים והוראות - יורה דעה'⁶, האמור - ככתוב בשער הספר - להביא מענות של רבותינו נשיאינו (היינו לא רק של הרבי נשיא דורנו אלא גם של רבותינו שלפניו) - נשמט לגמרי המענה האמור, המפורש בכתב, ורק הביאו את המענה בעל-פה שהובא בזיכרונות הנ"ל, בצירוף כמה מענות נוספים מרבותינו בנושא זה:

א) מענה מאגרות קודש של⁷, למי ש"לפעמים מוכרח לירד לפני התיבה בבית הכנסת אשר מתפללים שם לא בנוסח אר"י" - מיעץ לו הרבי שיעשה זאת בפשיטות עד שלא ירגישו בשינוי הנוסח (אך לא לעשות מחלוקת בשביל זה). וכללו בו בפנים⁸ את הנדפס שם כהערה בשולי-הגיליון, שמביא שם:

(1) מס' כל בו על אבילות: "שירד לפני התיבה ויתפלל וכנראה - הכולל בנוסח הציבור".

(2) בשם ה"יטב-לב": "שיתפלל וישנה אם אין שם בעל תפילה אחר". ומוסיף הרבי: "ואם כן צריך עיון ביש

* בהמשך לדיון בנושא זה בהתקשרות, גיליונות תקל"ד ותרפ"ט.

(1) חי"ג עמ' תצו, מיום יג ניסן תש"ט.

(2) = בידינו מרבתינו, דהיינו נוסח חב"ד.

(3) ולהעיר שכל זה הוא רק כדי למנוע מחלוקת, כי מדינא מותר להתפלל (גם) כש"ץ בנוסח אחר משל הקהל, כמבואר ב'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"א סי' מז, עיי"ש.

(4) 'למען ידעו... בני יוולדו' עמ' 115.

(5) וראה בכיו"ב בגיליון תקל"ד הערה 12 בסופה.

(6) הוצאת היכל מנחם, ירושלים תשס"ו, סי' פה.

(7) כרך י עמ' רו, מיום ח' טבת תשט"ו. מהמשך המכתב ברור, שגם כאן מדובר ב'חיוב'. וכנראה ה'הכרח' הנוכח בו הוא, שמפני תנאי עבודתו אינו מספיק להגיע לתפילה בביכ"נ בנוסח חב"ד, ואולי לכן מברכו הרבי בסיום "בברכה לפרנסה".

(8) ואינו נכון לנהוג כך, כי כשבאים להכריע כיצד לנהוג, חשוב לדעת אם הדברים נאמרו כשקלא-זוטריא (כמו בהערות בכלל) או כהוראה למעשה (כמו ב'פנים').

שם בעל תפלה אחר, אולי מוטב שיסתפק באמירת קדיש וכיוצא בזה".
3) "בקיצור שו"ע [להרב שלמה זלמן ברוין] ח"א עמ' קיב, משו"ת משיב דבר להנצי"ב סי' יז, דתפלה בלחש יתפלל כרגילותו ובקול רם - כהציבור. וצריך עיון גדול דאין זה הכנה לתפילה בתור ש"ץ. ואדרבה - שו"ת נזר הקודש ח"ב או"ח סי' ב"ס¹⁰". עד כאן משולי-הגיליון של המכתב הנ"ל.
ב) מענה ליחיד, ללא שם וללא תאריך, הנדפס בקובץ 'אהלי ליובאוויטש'¹¹: "שלא ירד לפני התיבה אם יהיה מוכרח לשנות הנוסח".

ג. לצערנו, כמו במקומות רבים בספר 'שערי הלכה ומנהג', גם כאן נדפסו זוי-לצד-זו הוראות סותרות, ללא פרטי השאלות (שאו"ח היו עוזרים לנו מעט בהבנה, או גם בהכרעה), וללא הצעת-הכרעה כלשהי, וחבל.

והנה הכרעת הרבי המאוחרת בנדרון (מאיגרת הקודש הנ"ל), נראית כ'משנה אחרונה' שלו. אך אינו מזכיר ולו ברמז את הוראת אדמו"ר מהוריי"צ בזה. ולכאורה יש לדון, כיוון שידועה גודל הזהירות של רבינו בדברי "כ"ק מו"ח אדמו"ר", ושהיה מבטל דעתו מפני דבריו לגמרי - האם שייך בזה המובא בש"ך¹²: "אם נמצא לפעמים תשובת גאון ולא עלה זיכרונו על ספר, ונמצא אחרים חולקים עליו, אין צריך לפסוק כהאחרונים, שאפשר לא ידעו דברי הגאון, ואי הוי שמעי, הוי הדרי בהו [=ואם היו שומעים זאת, היו חוזרים בהם]..."¹³.
ואולי ניתן לומר, שכיוון שאדמו"ר מהוריי"צ סייג זאת כ"הוראה לרבים", תיתכן (ואכן נשמע שהיתה, כנ"ל) הוראה אחרת ליחידים או לבית-הרב. והרבי, במסגרת עבודתו הקדושה בהנחלת מנהגי בית-הרב לכל אנ"ש (כמו האמור בשיחה שבראש ספר המנהגים), החליט, על כל פנים החל מזמן מסוים, להורות גם לרבים שלא לשנות את הנוסח כלל.

---

9) הוא הספר 'שערים המצויינים בהלכה' על הקיצור שו"ע [מהדורה ישנה, ראה בהתקשרות גיליון תרפ"ט עמ' 14] - הערת המו"ל שם.

10) כבר העירו שבשו"ת שם לא נזכר 'צע"ג' זה (ואולי ציינו הרבי בקשר לסוף דבריו שבפנים, כיוון שמדבר שם על מניעת מחלוקת) - ראה 'התקשרות' שם. וא"כ, ה'צע"ג' הוא של הרבי.

11) שם צויין: "ח"ד עמ' 64?" והוא לנכון בגיליון ב', ניסן-אייר תשנ"ה, בעמ' הנ"ל, מרשימת הרה"ח המשפיע ר' מנחם זאב שי' גרינגלאס, בפרק שכותרתו "מנהגים מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ": "שמעתי שכ"ק אדמו"ר השיב לשואל אחד...", הרי שזו הוראתו של אדמו"ר מהוריי"צ ולא של אדמו"ר נשיא דורנו. ובנוסף - חבל שהשמיטו פתיחה זו, המעידה שהכתב מוסר זאת רק "מפי השמועה".

12) יו"ד סו"ס רמב, 'קיצור בהנהגת הוראות איסור והיתר...! ס"ח. וראה בעניין זה גם בשו"ת שארית יהודה (להרה"ק מהרי"ל, אחי אדה"ז) או"ח סי' י (נעתק בהוספות לשו"ע הישן כרך ג' עמ' 1359 ובמהדורה החדשה כרך ג' עמ' תטו), וב'תורת מנחם - התועדויות תשמ"ו' ח"ד עמ' 94 ואילך (מוגה).

13) בהמשך כתב 'ויש חולקים, שאין שומעים לאחרונים נגד גדולי הראשונים. ויש להחמיר". לכאורה הדעה השניה סוברת כמו הראשונה. אבל הכוונה כאן לחלוק על דברי הש"ך בתחילת הסעיף, שבכלל - פוסקים כאחרונים אם ראו דברי הראשונים ונחלקו עליהם. ולדעה זו אין פוסקים כמותם. ובעניינינו - לכאורה ברור שפוסקים כאחרונים, וכמו בעניין ברכת שהחיינו בפורים.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש, פרשת תולדות

כ"ט במרחשוון, מברכים החודש וערב ראש-חודש

יום ראשון

א' בכסלו - ראש-חודש

[כמה ממנהגי ראש-חודש נדפסו לאחרונה ב'התקשרות' לשבת בראשית, גיליון תרפ"ט]. אמירת תהילים בהשכמה. אחר-כך ילמדו כשעה מאמר חסידות, ואחר-כך התפילה.

הפטרה: 'מחר חודש'¹. ברכת החודש: המולד - בוקר שבת-קודש בשעה 5:45 ו-2 חלקים. ראש-חודש כסלו - ביום הראשון. אין אומרים 'אב הרחמים'. יום התועדות.

"בשבת זו צריכים להתחיל כבר בהכנות הדרושות לקראת "מבצע חנוכה", כדי שיוכלו לארגן מבעוד מועד ש"מבצע חנוכה" יהיה באופן של "שטורעם", ובאופן ד"לכתחלה אריבער". ומכיוון שכל ענייני החודש כלולים ב"ראש חודש", ובפרט כאשר מדובר אודות חנוכה שהוא בסוף חודש כסלו - "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן" - אזי צריכים להתחיל בכל עניינים אלו מראש חודש כסלו, ולכן צריכים לעורר אודות עניין זה בשבת מברכים חודש כסלו².

בשבת זו צריכים להתחיל כבר בהכנות הדרושות לקראת "מבצע חנוכה", כדי שיוכלו לארגן מבעוד מועד ש"מבצע חנוכה" יהיה באופן של "שטורעם", ובאופן ד"לכתחלה אריבער". ומכיוון שכל ענייני החודש כלולים ב"ראש חודש", ובפרט כאשר מדובר אודות חנוכה שהוא בסוף חודש כסלו - "נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן" - אזי צריכים להתחיל בכל עניינים אלו מראש חודש כסלו, ולכן צריכים לעורר אודות עניין זה בשבת מברכים חודש כסלו².

היום הבהיר "ראש-חודש כסלו". עורכים התועדות חסידית, לרגל החלמת כ"ק אדמו"ר

4) שו"ע ורמ"א סי' תיז ס"א, שהפרטים תלויים במנהג המקום. יש מקומות שאסרו תפירה [בתורת מנחם - התועדות] תשד"מ ח"ב עמ' 948 מודגשת מלאכה זו, וצויין לתשב"ץ ח"ג סי' רמד], סריגה, כיבוס (ידיני), וגיהוץ שלא לצורך היום (ראה שם: שערי-תשובה ס"ק ג. כף-החיים ס"ק ללב. אשל-אברהם להרה"צ מבוטשאטש). ובערוך-השולחן שם ס"י כתב ש"אצלנו" נשים העוסקות באומנות - עושות מלאכה, שלא קיבלו עליהן להפסיד פרנסתן (וואצ"ל ביחס למלאכות הקשורות בחינוך, ראה ס' חול-המועד כהלכתו, פרק ו, סעיף עה).

5) "מפני חשש סכנה, כי כן הזהיר רבי יהודה החסיד" [בצוואתו אות מנח], שו"ע אדה"ז סי' רס ס"א. ומה שלא הביאו המ"א ואדה"ז שם את נטילת הצפורניים, ביאר במילואים (א) לסי' זה בסו"ס 'קיצור הלכות משו"ע אדה"ז', מפני שבעש"ק יש להקל בזה.

6) ראה 'שערי הלכה ומנהג' או"ח ח"ב עמ' שב שדן בזה, ומסיים: "ולדעתי יש לעשותה (תיכף) לאחר ראש-חודש". וכן במענה שלאח"ז. סיבת הוריות בזה, ראה שם עמ' שא.

1) קרא הפטרה אחרת - קורא אחריה 'מחר חודש', ואם נזכר אחר הברכות, קורא אותה בלא ברכה (לוח כולל-חב"ד).
2) 'תורת מנחם - התועדות' תשמ"ג ח"א עמ' 514, ובכ"מ.
3) כדין בר-מצווה, שו"ע אדה"ז סי' נה סי"ג.

במנחה אין אומרים פסוקי 'צדקתך'.
מי שנולד ביום ל' כסלו (שאינו קיים בשנה זאת), יקיים מנהגי יום-הולדת מחר, ראש-חודש כסלו³.

1) קרא הפטרה אחרת - קורא אחריה 'מחר חודש', ואם נזכר אחר הברכות, קורא אותה בלא ברכה (לוח כולל-חב"ד).
2) 'תורת מנחם - התועדות' תשמ"ג ח"א עמ' 514, ובכ"מ.
3) כדין בר-מצווה, שו"ע אדה"ז סי' נה סי"ג.

אומרים שלוש פעמים¹⁰. גם הש"ץ אומר זאת לפני קדיש תתקבל.

חודש כסלו: חודש כסלו הרי בכלל מוצלח יותר מאשר החודש שלפניו ושלאחריו¹¹.

מצד ריבוי הימים טובים שבו, נעשה כל החודש כמו יום טוב, ועד שפועל גם בחודש מרחשוון שלפניו (שאינן בו אפילו יום טוב אחד) שנחשב כמו ערב יום טוב¹².

"נחיצות גדולה לנצל את חודש כסלו להפצת שיטת חסידות חב"ד. ובפרט החל מהימים י' בכסלו, י"ט בכסלו ואילך, וסידור הדברים בפרסום המתאים. ולא רק בהנוער החרדי בלבד, אלא גם זה שלעת-עתה עדיין אינו חרדי, הנמצא לעת-עתה 'חוצה'¹³. שתי הצעות שהציע כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו בזה¹⁴:

(א) בהתאם לזה שחודש כסלו הוא "חודש חסידי", לבטא זאת בכך שבמשך החודש יערכו התוועדויות חסידיות בכל מקום ומקום, הן לאנשים והן לנשים (כמובן, בנפרד), וכדאי גם לצרף את הטף. בהתוועדויות אלה ידברו דברי תורה ויעודדו להוסיף בלימוד התורה, נגלה וחסידות, ובהפצת היהדות והמעיינות חוצה. ובמיוחד - בימים טובים החסידיים דחודש זה, החל מ'י' כסלו ואילך בכל יום, בכל מקום וחוג לפי עניינו, עד להתוועדות הכי גדולה ביום י"ט כסלו, ראש-השנה לחסידות, וכפעולה נמשכת - גם בימים שלאחרי זה, ובפרט בימי חנוכה, סיום החודש.

(ב) בכל יום בחודש כסלו ילמדו כל אחד מהאנשים הנשים והטף (ומה טוב - בריבים, בעת התוועדויות הנ"ל וכיוצא בהן) עניין (נוסף) בתורת החסידות, מתורתם של כל אחד מרבותינו נשיאינו [הן של כל

נשיא דורנו ממחלתו בשנת תשל"ח ויצא לביתו⁷. שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל.

אומרים את ההלל כסדר התפילה, והמאחרים לתפילה בציבור לא יאמרוהו לפני התפילה או בתוך פסוקי-זמרה, כי אמירתו על הסדר חשובה יותר מאמירתו בציבור⁸.

בסיום ההלל אומרים: "יהללוך ה' אלוקינו כל מעשיך" בהשמטת תיבת 'על'. מיד לאחר מכן, אומרים: "ואברהם זקן... זכריה...⁹ - כל זאת יחד

(7) לאחר האירוע שהיה בשמיני-עשרת באותה שנה. פרשת הדברים בארוכה בקונטרס 'ראש חודש כסלו' (הוצאת 'ופרצת', כפר-חב"ד תנש"א). סעודת ההודיה התקיימה רק ב'זאת חנוכה'. כן חובר לכבוד העניין 'מארש' מיוחד (ע"י הרה"ח ר' פייטל שי' (ברצ"ל) הלוי לוי. כנראה, הושר לראשונה בר"ח כסלו תש"מ) המארש' מופיע בקלטת-שמע של 'ילדי ליובאוויטש - לונדון' בשם "מי ארמיה", צד א.

(8) בשנים הראשונות סיפר הרה"ח רי"ל שי' גונור בשם הרבי בשם אדמו"ר מהוריי"צ בשם אדמו"ר מהורש"ב, שאין לומר הלל שלא כסדר התפילה, כי אחר-כך, כשיתפלל שמו"ע ללא הלל, יהא זה כמו "אן אלטע געבאקענע בולקע" [=חלה ישנה שנאפתה זומן]. וראה כף-החיים סי' תכב ס"ק לח בשם שלמי ציבור: "ואין דעת האר"י זלה"ה נוחה... לומר דברים שלא כסדרן". זאת למרות שעל-פי הנגלה פסק אדה"ו סי' תנח ס"ג לומר הלל עם הציבור גם אם הוא קודם התפילה, כשם שפסק בסי' נב ס"א לדלג בפסוקי-זמרה כדי להתפלל בציבור, ולמעשה נמנעים מזה כמבואר בא"ק חט"ו עמ' קע וח"י עמ' פא. ועיי"ש ח"י עמ' סז, שאף שרבותינו נשיאינו היו מאריכים הרבה בתפילת שבת, הנה ביום-טוב היו מסתדרים באופן שגמרו תפילת השחר עם הציבור ואמרו הלל עמהם, ע"כ. ולכאורה כך נהגו גם בראש-חודש (ראה סה"ש תש"ו עמ' 11. 'רשימות היומן' עמ' רז). וע"ע בס' 'דיני ומנהגי ר"ח - חב"ד' עמ' נה.

(9) (א) בס' שער הכולל ס"פ לו ביאר דברי אדה"ו ("ויאמר...") שצריך לבטא שם זה בפה, אף שע"פ הארז"ל נוהרים מלהזכיר שמות-מלאכים (שער המצוות פרשת שמות. ס' שמירת הגוף והנפש סי' צ ס"ג, וש"נ. וגם בתפילה, כמו ביה"ר שלאחר התקיעות - מטה אפרים סי' תקצ"א סל"ו, קיצור שו"ע סי' קכט סעיף טו), כי שם 'זבדיה' הוא גם שם-אדם בתנ"ך (עזרא ח, ויעוד).

(ב) פשוט לשון המקובלים היא שוהו שם של **הקב"ה**, אבל בס' אמרי פינחס השלם (ליקוט דברי הרה"ק ר' פנחס מקוריץ נ"ע) אות תנא, כתב שהוא שם **מלאך**.

(ג) ע"פ הכוונות שבס' משנת חסידים וכו' משמע שצ"ל אות ב' של 'זבדיה' בקמץ, שלא כפי שמופיע בתנ"ך, ומה שלא ניקדו אדה"ו - י"ל שהוא כדי שיהא שווה לכל נפש, בכל ניקוד,

ויועדי-ח"ן ינקדו כפי ידיעתם (כל אלו - ע"פ 'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' תנא, ובקונטרס 'לוח השמטות ותיקונים' שלו לעמ' זה). וא"כ עדיף לחזור ולהדפיסו כפי שהיה, ללא ניקוד.

(10) היום-יום, א' דר"ח חשוון. ספר-המנהגים עמ' 36.

(11) מענה לעניין קביעת זמן לטיפול רפואי - לקוטי-שיחות כרך כ ס"ע 569.

(12) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 78 ובהערה 1.

(13) אגרות-קודש ח"ה עמ' כט"ל.

(14) ספר-השיחות תשמ"ט ח"א עמ' 85 ועמ' 97.

נשיא דורנו¹⁵. ונוסף על הלימוד עצמו - ישתדלו כל אחד ואחת בהפצת המעיינות חוצה, לפעול על עוד יהודים שיעשו כן.

אחד מהם בנפרד, והן כפי שהם קשורים יחד ומהווים המשך זה לזה, ומה טוב - מתורתם של שלושת אבות החסידות: הבעש"ט, המגיד ואדמו"ר הזקן, ומה טוב - שבכל יום יוסיפו בלימוד, הן בכמות והן באיכות, החל מהעניין שהזמן גרמא - תורתו של כ"ק אדמו"ר האמצעי, שהיא באופן ד"רחובות הנהר" כולל ובמיוחד - בספרים החדשים שנדפסו לאחרונה, ומצווה גוררת מצווה - מתורתם של כל הנשיאים, ועד לתורתו של

15) וכבר יצא לאור ילקוט מותאם להצעה זו: "ילקוט רבותינו נשיאינו, מחולק לימי חודש כסלו", צפת ה'תש"ס.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש